ται τὰ τῆς πίστεως. Εἰ γὰρ μὴ ἁπλούστερον, καὶ ἁπλούστερον ὅτι ἐκ τριῶν πρὸς τέτταρα. Καὶ εἰ μὴ τὸ τρίγωνον ἐκ τριῶν, καὶ ἐκ τριῶν ἅμα ὅτι καὶ τρίγωνον. Καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἀποδείξεων ὡσαύτως, ὅσαι ἐξ αὐτοπίστων συγκροτούμεναι πρῶται εἰσί, καὶ προτέρας ἄλλας αὐτῶν οὐκ ἔχουσι. Τοῦ γὰρ πρώτου πρῶτον οὐδέν. Εἰ δέ τῳ δόξειε πρώτιστον καὶ ἀρχικώτατον Συλλογισμόν, τὸν πρώτοις ἡμῖν ἐπιβάλλοντα ἐξειπεῖν, καὶ οὗ μάλιστα ἡμῖν διαφέρει τὸ συναγόμενον, οὐδεὶς ἂν τῶν πρωτείων ἀμφισβητήσειεν εἰκότως τῷ τοῦ Καρτεσίου ἐκείνῳ, δι' οὗ πρωτίστην τινὰ ἀπόδειξιν εὑρεῖν διασκοπῶν, ἥπερ ἂν ἔξω ἐνδοιασμοῦ τοῦ συνέχοντος αὐτὸν ὑφίσταιτο, τὴν ἰδίαν συνῆκε πρώτως κατασκευάζων ὕπαρξιν αὐτὸς τὴν αὐτοῦ, καρπὸν τῆς γινομένης αὐτῷ μελέτης, τὸ ἐπιστημόνως, ὅτι ἐστὶν εἰδέναι ἀπενεγκάμενος. Ὁ γὰρ νοῶν (εἰσέβαλλεν ἐκεῖνος) ἐστίν. Εἰ χρὴ διαφυγεῖν τὴν ἀντίφασιν; Ἀλλ' αὐτὸς ἤδη νοῶ. Ἄρα εἰμί. Cogito. Ergo sum.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ΄.

Περὶ Ἀρχῶν Γενέσεως καὶ Συνθέσεως, ἤτοι περὶ Αἰτίων.

§. να΄. Αἴτια, τὰ ἀπὸ τῶν, ἃς φθάσαντες κατελέξαμεν (§. ιβ΄. ιγ΄.), ἀρχῶν ἀφοριζόμενα, ἀριθμεῖται τὰ θρυλλούμενα τέτταρα. Τὸ ποιητικόν, τὸ τελικόν, τὸ ὑλικόν, τὸ εἰδικόν. Ὧν τὰ μὲν δύω ἐκτὸς εἰσὶ τοῦ αἰτιατοῦ, τὰ δὲ ἐν αὐτῷ ἐνυπάρχοντα. Καὶ ποιητικὸν μὲν ὑφ' οὗ· τελικὸν δὲ οὗ ἕνεκα, ἢ δι' ὅ· ὑλικὸν δὲ ἐξ οὗ· εἰδικὸν δὲ καθ' ὅ,τι τὸ εἶναι ἔχει λαβόν, ὡς ἡ ἔξωθεν σοφία, τῇ περὶ τὰς συλλαβὰς τεχνολογίᾳ (1) ταῦτα διέκρινεν. Ἀλλὰ φιλοσοφεῖν βουλομένους, τῇ δοκιμασθείσῃ τοῖς ἀρχαίοις τῶν ὀνομάτων χρή-

(1) Βασίλ. περὶ Πνεύμ. Κεφ. γ΄.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

κρίσει ἐμμένειν εἰκός· ἐκεῖνο δὲ θαυμαστὸν, ὅτι οὐδὲ τὸν ἀριθμὸν τινὲς ἐῶσιν ἀπαρακίνητον. Οἱ μὲν γὰρ τοῖς εἰρημένοις καὶ τὸ ὀργανικὸν δι' οὗ, καὶ τὸ παραδειγματικὸν πρὸς ὃ παρασυνάπτοντες (καί τοι τοῦ μὲν ἐπὶ τὸ ποιητικὸν, τοῦ δὲ ἐπὶ τὸ εἰδικὸν, καταχρηστικώτερον, ἀνακαλουμένων) εἰς ἑξάδα τὸν ἀριθμὸν τῶν αἰτίων πληθύνουσιν. Οἱ δὲ δύω μόνα εἰσάγουσι, τὸ μὲν παθητικὸν, τὸ ποιητικόν. Τὸ δὲ συστατικὸν, ὅπερ εἰς τὸ ὑλικὸν καὶ τὸ εἰδικὸν διανέμουσι. Τὸ γὰρ τελικὸν ὡς μηδὲν ὂν, ἢ κατ' ἐπίνοιαν, καὶ μὴ τὴν ὑπόβασιν ὑφιστάμενον (μὴ γὰρ τὸ περιπατεῖν, φασὶν, ἡ ὑγίεια πράγματι.) καὶ μηδὲν οἷον εἰς παραγωγὴν, ἢ συμπλήρωσίν τι συντελέσαι, τῆς τετρακτύος τῶν αἰτίων ἀποσυρίττουσιν. Οἱ δὲ μονώτατον τὸ ποιητικὸν ἀποδέχονται, τὸ δραστήριον καὶ ἐνεργὸν εἶναι, εἰς λόγον αἰτίου ἀπαιτεῖσθαι, ὑπολαμβάνοντες. Ἀλλὰ τοὺς μὲν, ἡ ἐπὶ τὰ κυρίως αἴτια τῶν καταχρηστικῶς τοιούτων ἀναγωγή τε καὶ ὑπαλληλία περιττὰ λέγοντας ἀπέδειξεν. Τὰς δὲ, τὸ διατί προτεινόμενον, πρὸς ὅπερ ἀποδιδόναι τὸ τελικὸν ἀπαντῶντες εἰώθαμεν, ῥαδίως ἐξήλεγξε· διατί γὰρ περιπατεῖ; φαμὲν, ἵνα ὑγιαίνῃ. „Καὶ εἰπόντες οὕτως οἰόμεθα ἀποδεδωκέναι τὸ „αἴτιον. (1) Εἶτα καὶ εἰ ὕστερον τῇ ἐκβάσει, πρότερον ἐστὶ τῇ νοήσει τὸ τέλος. Καὶ εἰ μὴ τὴν ὕλην, τό γε μὴν περὶ τὴν ὕλην ποιοῦν κινεῖ τελικῶς. Ἐκστρατεύσων γὰρ, τὰ ὅπλα ἑαυτῷ παρεσκεύασεν. Εἰ γὰρ ἁπλῶς, οὐδ' ἂν τὸ ποιητικὸν ἐνήργησεν, ἢ τὸ γεγονὸς ὅλως παρήχθη. Καὶ „ἔστιν ἧττον οὐδενὸς τῶν αἰτίων τῆς γενέσεως; δεύτερον τὸ „τέλος, οὗ χάριν γέγονεν.... οὐδὲ γὰρ τῆς τοιαύτης αἰ-„τίας οὐδ' ἂν τὴν ἀρχὴν ὁ ἄνθρωπος, φέρ' εἰπεῖν, γέγονεν· (2) ὥστε πολλὴ τοῦ τέλους ἡ δύναμις, ᾗ τέλος. Οὐ καλῶς δὲ ποιοῦντες, οὐδὲ τὸ ὑλικὸν καὶ εἰδικὸν εἰς ταυτὸ συνωθοῦσι, τὸ συστατικόν. Καὶ γὰρ καὶ τῷ γένει ἑνιζόμενα, ἀλλ' εἴ-

δει

(1) Μεταφ. Δ'.
(2) Ἀφροδισιεὺς παρ' Εὐσεβ. περὶ Εὐαγγ. Προπαρ. βιβλ. ς'. Ἀριθμ. θ'.

δει διαφέρουσι. Τὸ μὲν γὰρ δυνάμει, τὸ δὲ ἐνεργείᾳ. Καὶ τὸ μὲν ἐπιδέχεται, τὸ δὲ ἐπιγίγνεται. Καὶ τὸ μὲν ἐστὶ πλειωτὸν, τὸ δὲ πλειωτικόν. Ὁ γὰρ τῶν αἰτίων ἀριθμὸς οὐ γένει, ἀλλ' εἴδει ἐπὶ τοῦ παρόντος διώρισαι. Τούτοις παραπλήσια λεκτέον, καὶ πρὸς τοὺς οἰομένους ἐν τῷ ποιητικῷ, τοῦ αἰτίου προσοφείλεσθαι τὸ ἐπώνυμον. Πρὸς δὲ, καὶ ὅτι οὐκ ὀρθῶς τὸ πρὸς ἐνέργειαν δραστήριον, γνώρισμα εἶναι καθόλου εἰς λόγον αἰτίας ὑπέθεντο. Οὐ γὰρ ἂν, εἴπερ, τοῦ αὐτοῦ αἰτίου διαφέροντα ἦν τὰ αἰτιατά· οὐδ' ἂν εἶχον αἴτιον τὸ εἶναι, ἀλλ' ἢ μόνον τὸ γίνεσθαι. Αἵτε σύνθετοι τῶν οὐσιῶν, κατ' αὐτὰς, ἀναίτιοι, ἢ οὐσίαι. Ταύτῃ γάρ τοι οὐδὲ γίνονται. Ἀλλὰ βέλτιον ἴσως ἐκείνους, ἅπερ ἂν ἐθέλωσιν ὑπολαμβάνειν τὰ τοιαῦτα ἐάσαντας, περὶ ἑκάστου τῶν τεττάρων ἀκριβέστερόν τε καὶ ἰδιαίτερον σκέψασθαι.

Περὶ τοῦ Ποιητικοῦ.

§. νβ'. Αἴτιον οὖν κατ' ἐξοχὴν, καὶ μάλιστα, τὸ ποιητικόν. Ἔστι δὲ τὸ, ὅθεν ἡ ἀρχὴ τῆς μεταβολῆς ἡ πρώτη, ἢ τῆς ἠρεμήσεως. (1) Ἢ, ὅπερ ὁπωσοῦν ἐνεργοῦν, ἀρχὴ τῆς ὑπάρξεως τοῦ αἰτιατοῦ γίγνεται. Φέρονται δὲ τούτου διαιρέσεις πολλαί. Τὸ μὲν γὰρ ποιητικὸν ἐστὶ φυσικῶς, τὸ δὲ μεταφυσικῶς, τὸ δὲ ἠθικῶς. Καὶ φυσικῶς μὲν ποιεῖν λέγεται, ὃ, τῇ ἐν αὐτῷ ἐνούσῃ δυνάμει, τὸ αὐτοῦ πράγματι διακεκριμένον ποιεῖ, οἶκον φέρ' εἰπεῖν ὁ οἰκοδόμος. Μεταφυσικῶς δὲ, ὃ, τὸ μὴ διακεκριμένον, ὅτι μὴ τῷ λόγῳ. Οὕτως οἷον ποιητικόν τι νοῦ καὶ βουλήσεως τὴν ψυχὴν, καὶ τὸν νοῦν τοῦ διανοήματος φαμὲν, καὶ ἁπλῶς τὰς μὲν οὐσίας τῶν δυνάμεων, τὰς δὲ δυνάμεις τῶν ἐνεργειῶν, καί τοι μὴ ὡς ὄντα ὄντων πράγματι διακεκριμένας. Ἄλλως τε δὲ μηδὲ καθ' ἑαυτὰς εἰδότες οὔσας ποιητικὰς τὰς οὐσίας, ὅτι μὴ, ἢ διὰ τῶν ἰδίων δυνάμεων ἐνεργοῦσαι, παρακτικαὶ τινῶν γί-

νον-

(1) Μεταφ. Δ'.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠΙΚ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΠΕΤΣΙΟΣ
Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

νονται. Ἠθικῶς δὲ ποιητικὸν, ὃ μὴ διὰ τῆς ἐν αὐτῷ δυνάμεως, δι᾽ ἑτέρου δὲ ποιεῖ· οἷον ἐπιτάξας, ἢ βουλεύσας, ἢ δοκιμάσας καὶ συναινέσας, ἢ, μὴ ὡς ἐνῆν κωλύσας, τοῦ φόνου παραίτιος κρίνεται, καίτοι ἑτέρου τοῦ διαπραξαμένου.

§. νγ΄. Τοῦ μὲν οὖν φυσικοῦ τοῦ κυρίως τὸ ποιητικὸν εἶναι οἰκειουμένου, τὸ μὲν μετὰ βουλῆς ποιεῖ, τὸ δ᾽ ἀναγκαίως. Τὸ μὲν γὰρ εἰς τέλος ἀφορᾷ τι, ὑφ᾽ οὗ κινεῖται, οἷον ὁ τὸν πολέμιον κτείνας, τὸ δὲ ὑπὸ τῆς ἐν αὐτῷ φύσεως ἄγεται, οἷον τὸ πῦρ καῖον. Καὶ αὖθις τοῦ ποιητικοῦ, τὸ μὲν συνώνυμον εἴρηται, ὁμοειδὲς ὂν τῷ ἀποτελουμένῳ, οἷον ἄνθρωπος ἄνθρωπον γεννᾷ. Τὸ δὲ ἀνάλογον, οἷον τὸ φάρμακον ὑγιάζει. Τὸ δὲ ὁμώνυμον, καὶ τῷ εἴδει πάντη ἕτερον, οἷον ὁ Θεὸς δημιουργεῖ τὸ πᾶν. Καὶ αὖθις τὸ μὲν καθόλου ἐστὶν, ὃ πλεῖστά τε, καὶ διαφέροντα ἀποτελεῖ, οἷον ἥλιος σκληρύνει μὲν πηλὸν, τήκει δὲ κηρὸν, θάλπει δὲ φυτὰ, ὄμβρους δὲ φέρει, κτ. τὸ δὲ κατὰ μέρος, οἷον ἁγιάζει τὸ ἅγιον. Τὰ γοῦν καθόλου ποιητικὰ ἀεὶ καὶ ὁμώνυμα, τὰ δὲ κατὰ μέρος ὡς τὰ πολλὰ καὶ συνωνυμεῖ. Καὶ αὖθις τὸ μὲν προκαταρκτικὸν, καὶ αὐτουργικόν. Τὸ δὲ συνεργὸν, καὶ συμπαρακτικόν. Τὸ δὲ ὑπουργὸν, καὶ ὀργανικὸν, περὶ ὧν ἀνωτέρω (§. ιβ΄.) εἴρηται. Ἔτι τὸ μὲν πρῶτον ποιητικὸν, καὶ αἴτιον πρώτιστον, τὸ ὑπέρτατον, τὸ αἰώνιον, τὸ μηδενὸς ἠρτημένον, τὸ αὐτοκίνητον, μᾶλλον δὲ ἀκινήτως τὰ πάντα κινοῦν, καὶ κοσμοῦν ὁ πατὴρ πάντων Θεός. Δεύτερα δὲ ποιητικὰ, ἃ τὸ εἶναι καὶ ἐνεργεῖν ἔχει ἀπὸ τοῦ Πρώτου ἀπηρτημένως. Ἔτι τὸ μὲν προσεχὲς ποιητικὸν καὶ ἄμεσον, οὗ μεταξὺ καὶ τοῦ αἰτιατοῦ, οὐδὲν ἐγχωρεῖ. Τὸ δὲ πορρωτέρω καὶ ἔμμεσον, εἴτι μεταξὺ, ἢ πλείω παρεγχωρεῖ· οἷον ἡ Μενελάου ξενία παραίτιος τοῦ πεσεῖν τῇ Τροίᾳ κατέστη πορρωτέρω, ἡ δὲ τοῦ Πάριδος ὕβρις προσεχέστερον, καὶ ἔτι μᾶλλον τὸ Ἑλληνικὸν εἰς ἄμυναν κινηθέν. Καίτοι ταῦτα ἠθικῶς, φυσικώτερα δὲ τὰ μέσα, ὁ γὰρ δοὺς, διὰ τοῦ δηλητηρίου ἀπώλεσε. Καὶ ἐπὶ παντὸς δὲ ποιητικοῦ, τὰ καθόλου ἀεὶ πρότερα. Ὑγιείας καὶ γὰρ αἴτιον καὶ ὁ ἰατρὸς, καὶ ὁ τεχνίτης, ἀλλὰ τὸ μὲν πρότερον, ἐκεῖνο δὲ ὕστερον. Ἔτι τὸ μὲν ποιητικὸν ἐστὶν ἀποχρῶν δι᾽ ἑαυτοῦ, ὃ μόνον ποιεῖ, τὸ δὲ μὴ, ἀλλὰ σὺν ἄλλῳ, ἢ ἄλλοις. Τοιαῦτα δὲ τὰ συναί-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ
Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

τια, καὶ ὅσα αὖ τῶν συνεργῶν ἀρχῶν (§. ιβ΄.) οὐχ οἷα ἐστὶν εἰς τέλος ἀγαγεῖν τὸ προκείμενον. Τελευταῖον τὸ μὲν ἐστι καθ' αὑτὸ ποιητικόν, τὸ δὲ κατὰ συμβεβηκός. Καὶ καθ' αὑτὸ μὲν, ὅπερ, ᾗ πέφυκε, ποιεῖ, κατὰ συμβεβηκὸς δὲ διχῶς. Ἤτοι γὰρ ὡς ἐκ τοῦ αἰτίου, ἢ ὡς ἐκ τοῦ αἰτιατοῦ. Κἀκείνως μὲν ὁ τυφλὸς λέγεται τὰ Ἰλιακὰ πεποιηκέναι, ὅτι συμβέβηκε τῷ Ποιητῇ τυφλῷ εἶναι. Οὕτω δὲ διχῶς. ἢ γάρ τοι τὸ προσιστάμενον ἦρεν ἐκ μέσου, καὶ τὸ ἀποβὰν οὕτως ἐτέλεσεν, οἷον τὸ σκαμμώνιον τὴν χολέραν καθαῖρον, ψυκτικὸν εἶναι λέγεται· ἢ πρὸς ἄλλο ἀφορῶντι παρὰ τὸν σκοπὸν ἀπέβη ἕτερον, οἷον ἡ τοῦ θησαυροῦ εὕρεσις τῷ φρέαρ ὀρύσσοντι. Τοῦτο δὴ τὸ ἀπὸ τύχης συμβαίνειν ψυχρῶς λεγόμενον, οἷα πού καὶ ἐπὶ τῶν ἀπροαιρέτων τὰ ἐκ ταὐτομάτου. (1) Ἢ τέως ἀλλαχόθεν, καὶ ἐξ ἄλλου αἰτίου, τῷ αἰτιατῷ τι εἰς ταὐτὸ συνεκύρησε· καθ' ὃ καὶ τὸ περὶ ἀθανασίας ψυχῆς γράμμα τοῦ Πλάτωνος, θάνατον τῷ Ἀμβρακιώτῃ ἐκείνῳ προεμνηστεύσατο.

Θεώρημα ΙΕ΄.

§. νδ΄. „ Τοῦ μηδενὸς ποιητικὸν οὐδέν.

Εἴπερ γὰρ, ἦν αὖ τὸ ποιητικὸν ἀρχὴ τῆς τοῦ μηδενὸς ὑπάρξεως (§. νβ΄.) τῷ δὲ μηδενὶ ὕπαρξις οὐκ ἔστιν. (§. λ΄.) Ἄρα κτ.

Θεώρημα Ιϛ΄.

§. νε΄. „ Τὸ μηδὲν οὐκ αὖ τινος εἴη ποιητικόν.

Μηδὲν γὰρ ὂν, οὐδ' αὖ ἐνεργήσειεν ὅλως (§. λ΄.) ἐπεὶ δέ τι ἐνεργοῦν ὁπωσοῦν, τὸ ποιητικὸν παραίτιον καθίσταται τοῦ εἶναί τι, (§. νβ΄.) δῆλον ὅτι τὸ μηδὲν κτ.

Θεώ-

(1) Ἀριστ. Φυσ. β΄.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠΙΚ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

Θεώρημα ΙΖ'.

§. νϛ'. „ Ουδὲν αὐτὸ ἑαυτȣ͂ ποιητικὸν ὑπάρχοιτ' ἄν.

Ποιητικὸν γὰρ ἑαυτȣ͂ ὄν, ϗ ποιητὸν ἑαυτῷ ἔςαι. Εἰ δὲ ποιητὸν, πρὸ τȣ͂ ποιηθῆναι πάντως ȣ̓κ ἦν· μὴ ὂν δὲ, κατ' αὐτὸ ϗ μηδὲν ἦν. (§. λ'.) Τὸ δέτοι μηδὲν ȣ̓κ ἄντινος εἴη ποιητικὸν (§. νέ.) Ἄρα κτ.

Θεώρημα ΙΗ'.

§. νζ'. „ Ουδὲν ποιητὸν ἄνευ ποιητικȣ͂, ὃ παρ' αὐτὸ εἴη.

Ἤτοι γὰρ τὸ μηδὲν τȣ́τȣ ποιητικὸν ἔςαι, ἢ αὐτὸ ἑαυτȣ͂. Ἀλλ' ȣ̓χὶ τὸ α. (§. νέ.) Ουδὲ μὴν ȣ̓ν τὸ β. (§. νϛ'.) Ἄρα.

Σχόλιον.

§. νή. Ἐντεῦθεν ἐκσυρίττεται ἡ τύχη καὶ τὸ αὐτόματον, ὡς κενὰ ὄντα πραγμάτων ὀνόματα, καὶ μηδὲν τῶν ἐν τοῖς ȣ̓͂σιν ἀφωρισμένως ὑφεςηκότων σημαίνοντα, πολλῶν δὲ παραίτια εἰσαγόμενα. Ὅσα γὰρ τοῖς ἀμυδροῖς τȣ́τοις ὀνόμασιν ὁ χύδην ὄχλος φέρων ἀνατίθησι, πραγματιώδη ϗ ὑφεςότα, ἐν τῇ φύσει ἔχει τὰ αἴτια, ἃ τῶν ὑπὲρ τὰς πολλὰς γινομένων τοῖς λογισμοῖς ἐςὶν ἐξετάζειν, οἳ κἂν μὴ περιτύχωσι τῷ αἰτίῳ πολλὰ μοχθήσαντες, ȣ̓δὲν ἀλλ' ȣ̓͂ν ἧττον, προϋφεςάναι τι τȣ͂το, εἰ ϗ λανθάνον ἴσασι, ϗ ὁμολογȣ͂σι τῇ ἀνάγκῃ τȣ͂ λόγȣ πειθόμενοι. Μηδὲν γὰρ ὑπὸ μηδενὸς εἶναι ἄνωθεν πέριπται παρὰ πᾶσι, ϗ αὐτοῖς τοῖς Ἐπικȣρείοις αὐτοῖς (1) παρ' οἷς, εἰμήτι ἄλλο, δημιȣργὸς ἐκ τῶν ἀτόμων εἰσήγετο ἡ αὐτοῖς ἐμφύτως ἐνȣ͂σα τῆς βαρύτητος

τος

(1) Λȣκρήτ. ἐκ ςίχ. 160. ἄχρι 265.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΠΕΤΣΙΟΣ

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

τος δύναμις, ἐξ ἧς ἡ ἀρχὴ τῆς αὐτῶν ἐκείνων κινήσεως. (1) Μηδέ τῳ δὲ ἡ δημιουργηθεῖσα φύσις ἀνασκευάζειν δοκείτω τὸ δόγμα, ὃν ἐκ τοῦ μηδενὸς ὑποστῆναι πεπείσμεθά τε, καὶ κατὰ λόγον θρησκεύομεν. Εἰ γὰρ ἐκ μὴ ὄντος, ὡς ἐξ ὕλης προϋφεστώσης τὸν κόσμον πρεσβεύομεν, ἀλλ' οὐκ ἄνπoτε, καὶ ἐκ μηδενὸς εἶναι ποιητικοῦ, παρ' οὗ λαβὼν αὐτοῖς τὸ εἶναι, δοίημεν.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Θεώρημα ΙΘʹ.

§. νθʹ. „ Τὸ πρῶτον ποιητικὸν μόνον ποιητικόν.

Καὶ ποιητὸν γὰρ ὄν, εἶχεν ἂν τὸ ποιητικόν. (§. νζʹ.) ἀφ' οὗ κατὰ λόγον αἰτίας ἀπήρτητο. Ἀπήρτηται δὲ τὸ πρῶτον ποιητικὸν ἀπὸ μηδενός. (§. νγʹ.) Ἄρα κτ.

Θεώρημα Κʹ.

§. ξʹ. „ Τὰ δεύτερα ποιητικά, ἐξ ἀνάγκης καὶ ποιητά.

Εἰ μὴ γάρ, μόνον δὲ ποιητικά, καὶ πρῶτα ἄρα. (§. νθʹ.) Ἔστι δὲ καὶ δεύτερα (ἐξ ὑποθ.) ὅπερ ἄτοπον. (§. λʹ.) Ἄρα κτ.

Θεώρημα ΚΑʹ.

§. ξαʹ. „ Τὸ ποιητικὸν τοῦ ποιητικοῦ, ποιητικὸν καὶ τοῦ ὑ„ π' ἐκείνου, ἀλλὰ πορρωτέρω.

Οὐ γὰρ ἂν ἐποίει τὸ βʹ, μὴ ὄν. (§. νεʹ.) μὴ ποιοῦντος δὲ τὸ ἐξ αὐτοῦ οὐκ ἂν ὑποσταίη. (§. νζʹ.) Ἔστι δέ τοι γε τὸ αʹ. (ἐξ ὑποθ.) ποιεῖ ἄρα διότι ἐκεῖνο καὶ ἔστι, καὶ ποιεῖ. Ταύτῃ τοι καὶ ὃ ποιεῖ, ὑπ' ἐκείνου ἤρτηται τὸ εἶναι.

Τὸ

---

(1) Λαέρτ. βιβλ. ιʹ.

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

Τὸ δ' ὁπωσῦν τῆς ὑπάρξεως παραίτιον γινόμενον κατ' ἐνέργειαν, ἐκεῖνο καὶ ποιητικόν. (§. νβ'.) Ἄρα τὸ α'.

Ἐγχωρεῖ δὲ μεταξὺ τῶν ἄκρων τὸ μέσον (ἐξ ὑποθ.) Ἄρα (§. νγ'.) καὶ πορρωτέρω. Ὃ τὸ β'.

Θεώρημα ΚΒ'.

§. ξβ'. „ Τὸ ποιητὸν τοῦ ποιητικοῦ, καὶ τοῦ τούτου ποιητικοῦ.

Οὐ γὰρ αὖ ἰῷ, εἰμὴ ἐνήργει τὸ β'. (§. νε'. νζ'.) Οὐδὲ τὸ β', εἰμὴ τὸ α'. (αὐτ.) Οὐκ ἄρα οὐδ' εἰμὴ τὸ α'. ἕκαστον δὲ τὸ ἀφ' οὗ ὁπωσῦν ἐνεργοῦντος ἔχει τὸ εἶναι, ποιητὸν ἐκείνου ἐστί. (§. νβ'.) Ἄρα κτ.

Θεώρημα ΚΓ'.

§. ξγ'. „ Τῶν δευτέρων ποιητικῶν αἰτίων, τὸ αὐτὸ πρὸς „ τὸ αὐτὸ, οὐκ ἂν εἴη καὶ ποιητικὸν, καὶ ποιητόν.

Κείσθω γὰρ τὸ Α αἴτιον εἶναι ποιητικὸν τοῦ Β, καὶ ἅμα ποιητὸν τοῦ Β. (καθ' ὑποθ.) Διὰ μὲν οὖν τὸ β' τὸ Β ποιητικὸν ἔσται τοῦ Α. διὰ δὲ τὸ α'. τὸ Α ποιητικὸν τοῦ Β. Ἄρα (§. ξα'.) τὸ Α ποιητικὸν τοῦ Α. ἀδύνατον δέ. (§. νε'.) Ἄρα κτ.

Δείκνυται ὁμοίως καὶ διὰ τοῦ αὐτ. κβ'. Θεωρ. §. ξβ'. αὐτὶ τοῦ ἐν τῷ, ξα'. §.

Θεώρημα ΚΔ'.

§. ξδ'. „ Τῶν δευτέρων ποιητικῶν αἰτίων πρὸς ἄλλο καὶ „ ἄλλο τὸ αὐτὸ καὶ ποιητικὸν εἶναι, καὶ ποιητὸν πᾶσα ἀνά„γκη.

Ἡ γὰρ δεύτερα, ἐξ ἀνάγκης καὶ ποιητά. (§. ξ'.) καὶ ποιητικὰ δὲ (ἐξ ὑποθ.) ἑκάτερον ἄρα. Πρὸς δὲ τὸ αὐτὸ οὐκ ἔνι. (§. ξγ'.) Τῶν ἄρα δευτέρων κτ.

Θεώ-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

Θεώρημα ΚΕ΄.

§. ξέ. „ Τὰ ποιητὰ οὐκ ἐξ ἀνάγκης καὶ ποιητικά.

Οὐδὲ γὰρ ἀνάγκη τὰ ἀποβαίνοντα, καὶ τῆς ἐνεργοῦ τε καὶ δραστηρίου δυνάμεως, τῶν παρεχόντων αὐτοῖς τὸ εἶναι, μεταλαμβάνειν. Πλεῖστα γὰρ τῶν αἰτίων ὁμωνυμεῖ πρὸς τὰ ἐξ αὐτῶν. (§. νγ΄.) Τὸ δὲ ποιητικὸν τὴν φύσιν ἐνεργὸν εἶναι θέλει. (§. νβ΄.) Ἄρα κτ.

Σχόλιον.

§. ξϛ΄. Τῷ ὄντι δὲ, εἰ τὰ ποιητὰ ἐξ ἀνάγκης ἦν καὶ ποιητικὰ, εἰς ἄπειρον ἂν προΐοι. Τὴν γὰρ κατ᾽ ἐπάλληλον πρόοδον, ὡς τῷ κγ΄. Θεωρήματι προσκρούουσαν ἀποπτυστέον. Εἶτα οὐχ ἁπλῶς ποιητὰ αἱ παθήσεις, αἱ στερήσεις, αἱ τῶν κινήσεων ἀναιρέσεις, καὶ ἠρεμήσεις; Ἀλλ᾽ ἔστιν ἀληθὲς τὸ τοῦ Ἀλκινόου (1) „ εἶναί τι παθητικὸν εἰλικρινῶς φήσαντος, καὶ „ ἀναγκαίως δέ τι καὶ ἀρχικῶς ποιητικόν. Ἑκάτερον γὰρ ὁμολογητέον ἐν τοῖς οὖσι, καὶ τὸ πρώτιστον ποιητικὸν, ὑπὲρ ὃ οὐκ ἔτι ἀνωτέρω χωρεῖσθαι, καὶ τὰ ἔσχατα τῶν αἰτιατῶν, πρὸς ἅπερ ἡ τῶν αἰτίων ἀποπερματιζομένη ἵσταται πρόοδος.

Θεώρημα Κϛ΄.

§. ξζ΄. „ Τὸ μόνον ποιητὸν, οὐ πέφυκεν ὑπὸ συνωνύμου „ αἰτίου παράγεσθαι.

Συνώνυμον γὰρ τὸ ποιητικὸν ὃ ἂν ὁμοειδὲς ᾖ τοῦ ἀποτελουμένου. (§. νγ΄.) Τοιοῦτον δ᾽ ἂν εἴη, οἷον καὶ τὸ ὑφ᾽ οὗ παρήχθη. Τὸ δὲ οὐ πέφυκεν εἰς λόγον ποιητικοῦ αἰτίου (ἐξ ὑποθ.) κἀκεῖνο ἄρα. Ὥστε ἁπλῶς ποιητὸν οὐκ ἂν εἴη.

---

(1) Εἰσαγ. Κεφ. ια΄.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΠΕΤΣΙΟΣ
Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

εἴη. Καὶ εἴη δ' ἄν. (ἐξ ὑποθ.) ὅπερ ἀδυνατον. (§. λ'.) Ἄρα κτ.

Θεώρημα ΚΖ'.

§. ξη'. „ Οὐδὲν κωλύει τοῦ αὐτοῦ τῷ ἀριθμῷ αἰτιατοῦ, „ πολλὰ εἶναι τὰ ποιητικὰ, τρόποις διαφέροντα.

Τὰ μὲν γὰρ προσεχῶς, τὰ δὲ πορρωτέρω ποιεῖ· καὶ τὰ μὲν ὡς πρότερα, τὰ δ' ὡς ὕστερα. Καὶ τὰ μὲν ἠθικῶς, τὰ δὲ φυσικῶς· καὶ τὰ μὲν συνεργικῶς, τὰ δὲ ὑπουργικῶς, καὶ ἄλλα ἄλλως. Ὡς ἐκ τῶν ἀνωτέρω (§. νβ. νγ.) δῆλον. Ἄρα κτ.

Σχόλιον.

§. ξθ'. Οὕτως εἰς ὑγίειαν τῷ κάμνοντι συνῴσεγκεν ὅ,τε περίπατος, καὶ ὁ ἀήρ, καὶ τὰ φαρμακα, καὶ ἡ δίαιτα, καὶ ὁ ἰατρὸς, καὶ ὁ τεχνίτης, κτ. Ἄρα κτ.

Θεώρημα ΚΗ'.

§. ό. „ Οὐδὲν κωλύει τὸ αὐτὸ τῷ ἀριθμῷ ποιητικὸν, „ πλειόνων τε, καὶ τῷ εἴδει διαφερόντων εἶναι παραίτιον.

Τὰ γὰρ ὑπερέχοντα ταῖς δυνάμεσιν, ἐντεῦθεν τὸν τοῦ καθόλου αἰτίου λόγον προσήκαντο. (§. νγ.) Καὶ παρὰ τὴν διαφορὰν δὲ τῶν ὑποκειμένων, τὰ πολλὰ ἐκ τῆς αὐτῆς δυνάμεως ἔχει διαφορὰν τὰ γινόμενα. Ἄρα κτ.

Σχόλιον.

§. οά. Ὁ αὐτὸς ὢν ἀὴρ εἴσω διαφερόντων ἐιαπνέων αὐλῶν, τὴν μὲν ὑπάτην, τὴν δὲ νήτην ὑπήχησεν, „ Ὅ,τε „ οἰ-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΤΜΗΜΑ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠΙΚ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ Κ. Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ
Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

„ οἶνος, (ὡς ἔλεγε Χαιρήμων) τοῖς τρόποις κεράννυται
„ τῶν πινόντων. (1)

Θεώρημα ΚΘ'.

§. οβ'. „ Ἔστι δὲ ταυτὸν ἐνίοτε τῶν ἐναντίων ποιητικὸν ἀ-
„ ναδείκνυται.

Συμβαίνοι δ' αὖ τοῦτο, ἤτοι παρὰ τὸ αἴτιον παρὸν, ἢ ἀπόν· ὃ γὰρ παρὸν αἴτιον τουδὶ, τοῦτ' ἀπὸν αἰτιώμεθα ἐνίοτε τοῦ ἐναντίου· οἷον τὴν ἀπουσίαν τοῦ κυβερνήτου, τῆς ἀνατροπῆς τοῦ πλοίου, οὗ ἦν ἡ παρουσία αἰτία τῆς σωτηρίας. (2) Ἢ καὶ παρὸν μόνον, οἷον ἡ φύσις ἀρχὴ γινομένη κινήσεως καὶ ἠρεμίας. Ἢ καὶ παρὰ τὰ ὑποκείμενα. Προσβαλοῦσα γὰρ ἡ ἀφ' ἡλίου ἀκτὶς, σκλήρωσιν μὲν τοῦ πηλοῦ, τῆξιν δὲ τοῦ κηροῦ ἐνεποίησεν.

Θεώρημα Λ'.

§. ογ'. „ Τὸ τῶν διαφερόντων, καὶ ἐναντίων ποιητικὸν,
„ ὁμώνυμον ἐστὶ τοῖς ἐξ αὐτοῦ, παρὰ ποσοῦτον, εἰ τύχοι
„ παράγον ἑαυτοῦ ὅμοιον.

Τὸ γὰρ καθόλου ποιητικὸν, καὶ ὁμώνυμον. (§. νγ'.) Τὸ δὲ τῶν διαφερόντων, καὶ ἐναντίων ποιητικὸν καθόλου (αὐτ.). Ἄρα κτ.

Παράγον δὲ ὅμοιον ἑαυτοῦ, πρός αὐτό γε τοῦτο ἐν μέρει ἄξει, καὶ συνωνύμως. (αὐτ.) Ἄρα.

Θεώ-

(1) Παρὰ Πλουτ. περὶ τοῦ μὴ χρᾶν ἐμμέτρως νῦν τὴν Πυθίαν.
(2) Ἀρις. Δ'. Μεταφυσ.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠΙΚ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΠΕΤΣΙΟΣ
Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

Θεώρημα ΛΑ'.

§. οδ'. ,, Οἷον τὸ συνωνύμως ποιητικὸν, καὶ τὸ ἐξ αὐτοῦ
,, τοιοῦτον.
Ὁμοειδῆ γάρ. (§. νγ'.) Ἄρα κτ.

Σχόλιον Α'.

§. οε'. Οὐ τοῦτο δοκεῖ Πρόκλῳ τῷ Διαδόχῳ, τοὐναντίον δὲ ἐν ταῖς Θεολογικαῖς εἰσηγήσεσι, πᾶν τὸ παρακτικὸν ἄλλου, κρεῖττον εἶναι τῆς τοῦ παραγομένου φύσεως ὑποτίθεται, (1) καὶ τοιῷδε λόγῳ κρατύνεται. ,, Τὸ παραγόμενον, φησὶν, ἢ
,, ἔχει καὶ αὐτὸ δύναμιν παρακτικὴν ἄλλου τινὸς, ἢ ἄγονον
,, ὑπάρχει παντελῶς. Ἀλλ' εἰ μὲν ἄγονον εἴη, κατ' αὐτὸ
,, τοῦτο τοῦ παράγοντος ἠλάττωται.... Εἰ δὲ καὶ αὐτὸ πα-
,, ρακτικόν ἐστιν ἄλλων, ἢ καὶ αὐτὸ ἴσον ἑαυτῷ παράγει....
,, ἢ ἄνισον. Ἀλλὰ καὶ ἴσον ἔστιν ὅτε φαμέν. ,, Ἀλλ' εἴπερ ἴ-
,, σον, ἦδ' ὅς, ἔσται τὰ ὄντα πάντα ἴσα ἀλλήλοις, καὶ οὐδὲν
,, ἄλλο ἄλλου κρεῖσσον, ἀεὶ τοῦ παράγοντος, ἴσον ἑαυτῷ τὸ
,, ἐφεξῆς ὑφισάντος. Ναὶ φημὶ, τοῦτο δὲ, εἰ μὴ ἴσον παράγει ἀεὶ, ἀλλ' ἔστιν ὅτε, οὐδαμῶς ἕψεται. Καὶ ἀληθεύσειεν ἂν τυχὸν, ὃ ἐκεῖνος ἐπιφέρει, ἐπὶ τῆς αὐτῆς τάξεως τῶν συνωνύμως παραγόντων τε, καὶ παραγομένων, οὐκοῦν δὲ ἐπὶ τῶν ὄντων ἁπάντων, τὸ ἄλλο ἄλλου μὴ εἶναι κρεῖσσον. Καίτοι καὶ ἐπὶ τῆς αὐτῆς τῶν ὄντων τάξεως, ἄλλα ἄλλοις προστέμμα, (μυρία δὲ ὅσα τοιαῦτα τοῖς οὖσιν ἐπισυμβαίνει.) τῇ ἀπὸ τοῦ παράγοντος δυνάμει ἐμποδὼν γίγνεται, καὶ ταύτην πως κολάζει, ὡς μὴ τέλεον, ᾗ πέφυκε τὴν ἰδίαν αὐτῆς περαίνειν ἐνέργειαν. Πλεῖσται δὲ καὶ ἄλλαι διαφοραὶ, αἱ μὲν παρ' ἄλλα αἴτια, αἱ δὲ καὶ παρὰ τὰ πολλὰ ἃ συμβαίνει τοῖς παραγομένοις ἐπιτρέχουσι. Προσεκτέον οὖν μὴ καὶ ὑφε-

(1) Ἐν Κεφ. ζ'.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ
Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

ὕφεσιν τῆς τοῦ παντὸς τελειότητος κατηγορεῖν οὕτω δόξωμεν, τῶν ποιητικῶν ἀεὶ ἐπὶ τὸ χεῖρον διολισθαινόντων, κατὰ τὴν τοῦ Πρόκλου εἰσήγησιν.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ

Σχόλιον Β'.

§. οϛ'. „ Ἐπὶ τοῦ τεθρυλλημένου, δι' ὃ ἕκαστον τοιοῦτον, „ ἐκεῖνο μᾶλλον τοιοῦτον, τὸ μᾶλλον, τὴν κατ' αἰτίαν ὑπε„ροχὴν, καὶ τὸ πρότερον, ὑποδηλοῦν ἔοικεν.

Θεώρημα ΛΒ'.

§. οζ'. „ Οὐδὲν κρεῖττον τοῦ ὑφ' οὗ παρῆκται ποιητικοῦ. Ἢ γὰρ ὑπὸ τοῦ παραγαγόντος ἔχει τὸ κρεῖττον εἶναι, ἢ ὑπὸ μηδενὸς, ἢ ἀφ' ἑαυτοῦ. Ἀλλὰ γὰρ ἀφ' ἑαυτοῦ οὐκ ἂν ἔχοι. (§. νϛ'.) Οὐδ' οὖν ὑπὸ μηδενός. (§. νέ.) ὑπὸ ἄρα τοῦ παραγαγόντος. „ Εἰ γοῦν τοῦτο παρακτικόν ἐστὶ τῆς „ δυνάμενος, τῶν μετ' αὐτὸ, πάσης, κἂν ἑαυτὸ δύναιτο „ ποιεῖν τοιοῦτον, οἷον ἐκεῖνο. Εἰ δὲ τοῦτο, καὶ ποιήσειεν ἂν „ ἑαυτὸ δυνατώτερον. Οὔτε γὰρ τὸ μὴ δύνασθαι κωλύει, „ παρούσης τῆς ποιητικῆς δυνάμεως, οὔτε τὸ μὴ βούλεσθαι. „ Πάντα γὰρ τοῦ ἀγαθοῦ ὀρέγεται κατὰ φύσιν. Ὥστε εἰ ἄλ„λο δύναται τελειότερον ἀπεργάσασθαι, κἂν αὐτὸ, πρὸ τοῦ „ μετ' αὐτὸ, τελειώσειεν. (1)

Σχόλιον.

§. οη'. Κἀντεῦθεν τὸ περιφερόμενον ἀξίωμα, τοῦ μηδὲ τὴν τυχοῦσαν τελειότητα ἐνεῖναι τῷ αἰτιατῷ, ἣν μὴ, ἡ πρὸς τὸ παράγειν αὐτὴν δύναμις, προσείη καὶ αὐτῷ τῷ αἰτίῳ.

(1) Πρόκλ. Θεολογ. Εἰσηγ. Κεφ. ζ'.

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

τίῳ. Προσείη δ' αὖ τινὶ τὶ, ὡς οἱ Σχολαστικοὶ φασὶ, διττῶς. Ἢ γὰρ εἰδικῶς, κατ' οὐσίαν ἐμπεριεχόμενον, οἷον ἐν ταῖς γεννητικαῖς καὶ προβλητικαῖς ἀρχαῖς, φαίη αὖτις, προσεῖναι τὰ ἐξ ἐκείνων. (§. ιβ'.) Καὶ οὕτω τὸν κόσμον ἐν τῷ Θεῷ, ὁ πολὺ τοὺς ἀρχαίους εἰς ἀθεΐαν ὑπερελάσας Σπινόζας ὑπείληφεν. Ἐκεῖνοι μὲν γὰρ τὰ δαιμόνια ἐκ τοῦ πρώτου ἐξερρυηκέναι νομίσαντες, τὴν ὕλην (μετριώτερα δήπου ἁμαρτάνοντες) θᾶττον διαιωνίζουσαν θέσθαι δεῖν ὑπετόπασαν, ἢ δι' αὐτῆς τὴν πρώτην καταισχῦναι φύσιν τὴν ἄϋλον, καὶ ἀκήρατον. Ὅπου γε οὐδὲ τῶν τεχνητῶν εἶναι ἰδέας, οἷον ἀσπίδος, ἢ λύρας, οὔτε μὴν τῶν παρὰ φύσιν, οἷον πυρετοῦ καὶ χολέρας, οὔτε τῶν κατὰ μέρος, οἷον Σωκράτους, καὶ Πλάτωνος, ἀλλ' οὐδὲ τῶν εὐτελῶν τινὸς, οἷον ῥύπου καὶ κάρφους, οὔτε τῶν πρός τι, οἷον μείζονος καὶ ὑπερέχοντος, τοῖς πλείστοις ἀρέσκει τῶν ἀπὸ τοῦ Πλάτωνος. (1) Ὁ δὲ, οὐδὲν ᾐδέσθη καὶ τῶν εὐτελεστάτων, μὴ ὅτι ἐν αὐτῷ τῷ Ὑψίστῳ συμφορῆσαι τὰς ἰδέας, ἀλλὰ καὶ τὰ πάθη προσεῖψαι, ὡς αὖ μή τι δηλονότι δοίη ἐνεῖναι τῷ παντὶ, ὃ μὴ μεθεκτὸν εἴη ἀπὸ τοῦ αἰτίου τοῦ ἔχοντος, μηδὲν ἀλεγίζων, εἰ ἀτελέστατον οὕτω, τὸ ὑπερτελὲς ἀποφαίνοιτο. Ἀλλ' οἱ Σχολαστικοὶ πολλῷ ἄμεινον, μᾶλλον δὲ, καὶ μόνον καλῶς. Ἤτοι γὰρ εἰδικῶς προσεῖναι τὸ αἰτιατὸν τῷ αἰτίῳ ἐδίδαξαν, ὥσπερ εἴρηται, ἢ γοῦν ἐξόχως, ἢ κρείττονι δηλονότι καὶ ὑπερτέρῳ λόγῳ, τοῦ αἰτιατοῦ δύναμιν παρακτικὴν ἔχοντι, μηδὲν τῆς ἐκείνου τῇ φύσει παρεπομένης ἀτελειότητος μέτεστι. Καὶ οὕτω φασὶ τὸ Θεῖον παράγει τὴν ὕλην, οὐχ ὅτι ἐν ἑαυτῷ τὴν ὕλην, τὸ βλασφημότατον, ἀλλ' ὅτι ταύτης φέρει τὴν δημιουργικὴν δύναμιν.

Περὶ τοῦ Τελικοῦ.

§. οθ'. Τῶν ἐκτὸς αἰτίων, καὶ μὴ ἐνυπαρχόντων, θάτερον ἐστὶ τὸ τελικόν. Ἔστι δὲ οὐδὲν ἄλλο, ἢ, οὗ ἕνεκα τὸ ποι-

ποι-

(1) Ἀλκιν. Εἰσαγ. Κεφ. θ'.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΕΠ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΘΠΕΤΣΙΟΣ
Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

ποιητικὸν ποιεῖ· ἢ, ὅπερ νοερῶς παριστάμενον κινεῖ γνωστικῶς τὸ πεφυκός, εἰς ἐνέργειαν. Δοκεῖ δὲ μὴ πάνυ εὐλόγως τῶν παλαιῶν καθάπτεσθαι, ὁ εἰπὼν μὴ ἀκριβῶς ἐκείνους ἀποδεδωκέναι εἰς ὁρισμὸν τοῦ τέλους τὸ οὗ ἕνεκα, ὡς μᾶλλον ἀντικείμενον τοῦτο, ἢ τέλος, καὶ σκοπούμενον, ἢ σκοπός. (1) Φανερὸν γὰρ ὅτι τὸ οὗ ἕνεκα, καὶ οἱ πάλαι νοητῶς ἐξειλήφασιν· ὅ,τε Σταγειρίτης (2) ὑπὲρ πάντων ἀπολελόγηται. Ἐν οἷς γὰρ ἀποφαίνεται περὶ τοῦ τέλους, μηδὲν διαφέρειν αὐτὸ εἰπεῖν ἢ ἀγαθόν, ἢ φαινόμενον ἀγαθόν, δῆλος ἐστὶ καθ᾽ αὐτὸ μὲν οὐδέν, λόγῳ δέ τι περιληπτὸν ὡς ἀγαθόν, τέλος εἶναι ὑποτιθέμενος.

§. π΄. Τοῦ τοίνυν τέλους τὸ μὲν κυρίως λέγεται, καὶ ἔστιν ἡ πρόθεσις ἣν μάλιστα ὁ ἐνεργῶν ἐπισκοπεῖ, καὶ δι᾽ ἣν εἰς ἐνέργειαν διεγείρεται. Τὸ δέ πι καταχρηστικῶς, καὶ κατὰ δεύτερον λόγον, καὶ οἷον παρέργως, ὃ μόνον οὐκ αὖ ἐκίνησεν· οἷον πρὸ παντὸς μὲν πεῖσαι τῷ λόγῳ, ἑπομένως δὲ καὶ τέρψαι τὸν ἀκροατὴν ὁ ῥήτωρ προέθετο. Καὶ τὸ μὲν τέλος τοῦ ἐργαζομένου, φασίν, ὅπερ κατὰ τὸ δοκοῦν οἱ προήρηται, τὸ δὲ τοῦ ἔργου, πρὸς ὃ φύσει τε, καὶ καθ᾽ ἑαυτὴν ἀποτείνεται ἡ ἐνέργεια. Οἷον τῷ μὲν φαρμακοποιῷ τὸ λῆμμα, τῇ δὲ φαρμακοποιΐᾳ τὸ τῆς ὑγιείας σχῆμα σκοπεῖται. Καὶ αὖθις τὸ μὲν τέλος οὗ, οἷον χάριν τοῦ εὐξυνέτους εἶναι τὰς Ἀριστοτέλους κατηγορίας, ὁ Φιλόσοφος Πορφύριος περὶ τὴν ἔκθεσιν τῶν φωνῶν ἐξεπόνησε. Τὸ δὲ τέλος ᾧ, καὶ γὰρ ἅμα καὶ τῷ ἀπὸ Ῥωμαίων ὑπατείδῃ Χρυσαορίῳ χαριζόμενος. Καὶ τὸ μὲν προσεχές, πρὸς ὃ μηδενὸς ἄλλου μεσιτεύοντος, ᾗ τέλος ὁ ποιῶν ἀφορᾷ. Τὸ δὲ μέσον, ὃ λόγον μὲν ἔχει τέλους πρὸς τὸ ἡγούμενον, συντελεῖ δὲ καὶ εἰς θήραν τέλους ἄλλου τοῦ ἑπομένου. Τὸ δὲ πορρωτέρω, εἰ πλείω τύχοι τελικῶς πρότερον ἀφορώμενα. Τὸ δ᾽ ἔσχατον, πρὸς ὃ ἀπιδοῦσα ἵσταται, καὶ περαιτέρω οὐ πρόεισιν ἡ διάνοια, εἰς ἔργον δὲ τὸ ποιητικὸν ἐξανίστησιν. Οἷον ἀρ-

(1) Γενουιώσ. Μεταφ. μέρ. α΄. Κεφ. ς΄. Ὅρ. ιέ.
(2) Μεταφυσ. Δ΄.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠΙΚ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

ἀργυρολογεῖ ὁ βασιλεὺς, ὡς ὅπλα παρασκευασόμενος, παρασκευάσει δὲ ὡς τὸ στρατιωτικὸν ἐξοπλίσων, ὁπλίσει δὲ ὡς πολεμήσων, πολεμήσει δὲ ὡς νικήσων, τῆς δὲ νίκης ἐφίεται, ὡς εὐδαιμόνως τοῦ λοιποῦ, καὶ ἐν εἰρήνῃ τὴν ἀρχὴν διοικήσων. Ἔνθα προσεχὲς μὲν ὂν, ἰδεῖν ἐστὶ τέλος, τὴν τῶν ὅπλων παρασκευὴν, ἔσχατον δὲ τὴν εἰρήνην, καὶ τὴν διὰ ταύτης εὐδαιμονίαν. Τὰ δὲ μεταξὺ τούτων, τὸν ὁπλισμὸν φημὶ, τὴν μάχην, τὴν νίκην, πορρωτέρω τοῦ προσεχοῦς, καὶ μέσα ἕκαστα, τῷ μὲν ὑποκειμένῳ ταυτὰ, σχέσει δὲ ἕτερα, καὶ τέλους μὲν πρὸς τὰ πρὸ αὐτῶν, ποιητικοῦ δὲ πρὸς τὰ μετ' αὐτὰ, λόγον ἐπιδεχόμενα. Οἷς αὖτις ἔτι καὶ τόδε προσεπιστήσειεν, ὅτι τὰ προσιστάμενα τοῖς μεταξὺ, καὶ διὰ τούτων καταργουμένων ἀναιρετικὰ τοῦ ἐσχάτου τέλους γινόμενα, εἴτις ἄρα ἐκ μέσου ἰσχύσειε, ταύτῃ γε, ᾗ τι καὶ αὐτὸς πρὸς τὸ τέλος συνεισενεγκὼν, εἰς ἐπιβολὴν εἰκότως τοῦ σκοπουμένου, συμπράκτωρ τε νομίζεται, καὶ συναίτιος.

Θεώρημα ΛΓ'.

§. πα'. „ Τὸ μὴ βουλῆς ποιητικὸν, οὐκ αὐτοῦ τελικοῦ ποιεῖ.

Τὸ γὰρ οὔπω ποιοῦν βουλεύεται (ἐξ ὑποθ.) πρὶν ἢ τῷ ἔργῳ ἐπιχειρήσειε. βουλευόμενον δὲ αἱρεῖται. ὃ δ' αἱρεῖται ὡς ἀγαθὸν ὂν, τοῦτό τοι τέλος. (§. οθ'.) οὗ ἀπόντος οὐκ ἂν τὸ ποιητικὸν ἐνήργησεν. (§. να'.) Ἄρα κτ.

Σχόλιον.

§. πβ'. „ Τοῖς πᾶσιν ὁμόλογον, καὶ Ἀριστοτέλει πρὸ „ πάντων, (1) ἕνεκα γάρ τινος, φησὶν, ἀεὶ πράττει ὅγε „ νοῦν ἔχων· ὅθεν δῆλον, ὅτι καὶ τελικὸν οὐκ ἂν εἴη τὸ μηδέν.

Θεώ-

(1) Ἀριστ. Μεταφ. Ἐλάττ. Α'.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ
Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

Θεώρημα ΛΔ΄.

§. πγ΄. „ Τὸ ἀναγκαῖον ποιητικὸν ὄν, δίχα τέλους ποιεῖ. Ὑπὸ γὰρ τῆς ἐν αὐτῷ φύσεως ἄγεται ἐπὶ τὸ ποιεῖν τὸ οὕτω ποιοῦν. (§. νγ΄.) Τὸ δὲ μετὰ τέλους, ὑπὸ τοῦ ἀγαθοῦ νοουμένου, ὃ πρὸ τοῦ μὴ τοιούτου αἱρεῖται. (§. οθ΄.) Ἄρα κτ.

Θεώρημα ΛΕ΄.

§. πδ΄. „ Τὸ ποιητικὸν αὐτοῦ τελικοῦ γένοιτ' ἄν, ἀνάπα-
„ λιν δ' οὔ.
Ἔστι γάρ τι τὸ ποιοῦν ἀναγκαίως. (§. νγ΄.) Τὸ δέ, ποιεῖ δίχα τέλους. (§. πγ΄.) Ἄρα τὸ α.

Τοῦ τελικοῦ δὲ ἐστὶ τὸ διεγείρειν εἰς ἐνέργειαν (§. π΄.) τὸ δέ, αὐτοῦ τοῦ διεγειρομένου οὐκ ἂν γένοιτο. (§. λ΄.) Ἄρα καὶ τὸ β΄.

Σχόλιον.

§. πε΄. Πάνυ οὖν ὀρθῶς ὁ Ἀριστοτέλης φθάσας ἐδίδαξεν
„ (1) ὅτι τὸ τέλος, καὶ τὸ οὗ ἕνεκα πράξεώς τινός ἐστι τέλος.
„ αἱ δὲ πράξεις πᾶσαι μετὰ κινήσεως, ὥστ' ἐν τοῖς ἀκινή-
„ τοις οὐκ ἂν ἐνδέχοιτο ταύτην εἶναι τὴν ἀρχήν. Οὐδ' εἶναι τὶ αὐτάγαθον (οἷον ἀμέλει τῷ Πλάτωνι ὑπετίθετο, ἥκιστα μεθεκτόν, οὐδὲ ποιητικὸν ὅλως.) τούτου γοῦν καὶ σημεῖον τόδε προβάλλεται. „ Διό, φάσκων, κἀν τοῖς μαθή-
„ μασιν οὐδὲν δείκνυται διὰ ταύτης (τῆς τελικῆς μοι νόει) αἰτίας· ὅτι ταῦτα δηλονότι χωριστά τε ὕλης ἐστί, καὶ ἀκίνητα. „ Οὐδ' ἔστιν ἀπόδειξις οὐδεμία, διότι βέλτιον, ἢ χεῖ-
„ ρον. Ἀλλ' οὐδὲ τὸ παράπαν μέμνηται οὐδεὶς οὐδενὸς τῶν
„ τοιού-

(1) Μεταφ. β΄.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ
Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

„ τοιούτων. (ἤτοι τὴν τελικῶν αἰτίων, ἐπὶ τὴν κατὰ τὰ μαθήματα ἀποδείξεων. Καὶ γὰρ τὴν ἐντὸς ἡμικυκλίου γωνίαν, ὀρθὴν εἶναι διότι βέλτιον, εἴτις ἀποδώσειε, μὴ καὶ καταγέλαστος εἴη.) Ὥστε διὰ ταῦτα τὴν σοφιστῶν τινες, οἷον
„ Ἀρίστιππος, προεπηλάκιζεν αὐτὰς (τὰς ἐκ τοῦ τελικοῦ
„ δηλ. ἀποδείξεις.) ἐν μὲν γὰρ ταῖς ἄλλαις τέχναις, καὶ
„ ταῖς βαναύσοις αὐταῖς, οἷον ἐν τεκτονικῇ, καὶ σκυτικῇ
„ διότι βέλτιον, ἢ χεῖρον λέγεσθαι πάντα, τὰς δὲ μαθη-
„ ματικὰς, οὐδένα ποιεῖσθαι λόγον περὶ ἀγαθῶν, καὶ κα-
„ κῶν.

Θεώρημα Λϛ΄.

§. πϛ΄. „ Τὸ τελικὸν προτερεύει μὲν τοῦ ποιητικοῦ, τῇ
„ κατὰ νοῦν ἐπιβολῇ, ὑστερεῖ δὲ τῇ ἐκβάσει.

Ὃ γάρ τι κινεῖ εἰς ἐνέργειαν, πρὸ αὐτοῦ τούτου πάντως ὃ κινεῖ, ἢ τοιαῦτα. (§. λ΄.) Τὸ δέ τοι τέλος νοεραῖς ἐπιβολαῖς θεωρούμενον, διεγείρειν οἷόν ἐστι τὸ ποιοῦν εἰς ἐνέργειαν. (§. οθ΄.) Προτερεύει ἄρα τοῦ ποιητικοῦ κτ. Ο. Η. τὸ α΄.

Ἐκβαίνει δὲ εἰς ἔργον τὸ τέλος ἀγόμενον, μετὰ τὴν ἐνέργειαν, ἣν ἂν τὸ ποιητικὸν ἐνεργήσειεν. (§. να΄.) Ὑστερεῖ ἄρα κτ. Ο. Η. τὸ β΄.

Σχόλιον.

§. πζ΄. Ἐπιστεῖλαι τῷ φίλῳ προθέμενος γραφίδος ἡψάμην, καὶ χάρτῃ ἐχρησάμην, καὶ μέλανι, καὶ γράψας ἐπέστειλα.

Θεώρημα ΛΖ΄.

§. πη΄. „ Τὸ τελικὸν, ᾗ μὲν νῷ ἀντιληπτὸν, αἴτιον ἐστὶ
„ πρός γε τὸ ποιοῦν, τελικῶς. Ἡ δὲ πράγματι ἀποβαῖνον,
„ ἐστὶν αἰτιατὸν, ποιητῶς.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ
Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

Ὅρος γάρ τε ἐστὶν ἀφ' οὗ, (§. πϛ'. καὶ ιά.) καὶ τὸ πρῶτον εἶναι ἐθέλει· (§. πϛ'. καὶ ιγ'.) οὐχ ἁπλῶς δὲ, ἀλλ' ᾗ ἐξ αὐτοῦ τοῦ ποιητικοῦ τὸ εἶναι τοιοῦτον, ἤτοι ποιητικὸν, ἐπιῤῥεῖ, κινοῦντος εἰς ἐνέργειαν. (§. οθ'.) δίχα γὰρ τούτου τὸ μὲν βουλῆς ποιητικὸν οὐ ποιεῖ. (§. πδ'.) Ἄρα, ὃ τὸ ά.

Πράγματι δὲ ἀποβαῖνον ὅρος ἐστὶν, πρὸς ὃν ἀποτελοῦται ἡ τοῦ ποιοῦντος ἐνέργεια. (§. πϛ'.) ὃν δὴ τρόπον κἀκείνου ὑστερεῖ. (§. αὐτ.) τοιοῦτο δὲ τὸ αἰτιατόν. (§. ιά.) Ἄρα κτ. ὃ τὸ β'.

Σχόλιον.

§. πθ'. Πρὸς μὲν οὖν τὸ αὐτὸ, τὸ αὐτὸ καὶ ποιητικὸν εἶναι καὶ ποιητὸν ἀνωτέρω (§. ξγ'.) ἀπείρηται. Αἴτιον δὲ καὶ αἰτιατὸν ἅμα τοῦ αὐτοῦ τὸ αὐτὸ, κατ' ἄλλον καὶ ἄλλον αἰτιάσεως λόγον εἶναι, οὐκ ἀδυνατεῖ· οἷον, ἐπὶ τοῦ προκειμένου τὸ τελικὸν ἄλλως εἴληπται ἐφ' ἑκάτερον, πῇ μὲν νοήσει, πῇ δὲ τῇ ἐκβάσει τὸν τοῦ αἰτίου, καὶ αἰτιατοῦ λόγον ἀναδεχόμενον. Ἔνθα δὴ καὶ τὸ ὑπὸ Ἀριστοτέλους λεχθὲν ἀνήκει, „ ὡς ἐστὶ καὶ τὰ ἀλλήλων αἴτια, οἷον τὸ πονεῖν τῆς εὐεξίας, καὶ αὕτη τοῦ πονεῖν, ἀλλ' οὐ τὸν αὐτὸν τρόπον· ἀλλὰ τὸ μὲν ὡς τέλος, τὸ δὲ ὡς ἀρχὴ κινήσεως. (1)

Θεώρημα ΛΗ'.

§. ϙ'. „ Τὸ τελικὸν τῇ νοήσει, αὐτὸ ἑαυτοῦ τῇ ἐκβάσει „ παραίτιον γίνεται.

Τὸ μὲν γὰρ ποιητικὸν αἴτιον τοῦ κατὰ τὴν ἔκβασιν τελικοῦ, τὸ δὲ κατὰ ἐννόημα τελικὸν, αἴτιον τοῦ ποιητικοῦ. (§. πή.) καὶ προτερεύει δὲ, τὸ τελικὸν τῇ νοήσει, οὗ καθυστερεῖ τῇ ἐκβάσει. (§. πϛ'.) Ἐκεῖνο ἄρα ὡς πρότερον πέρας ἐστί,

(1) Μεταφ. Δ'.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: Π. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΘΕΟΔΩΡΙΔΗΣ
Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

σὶ, τοῦτο ὡς ἔσχατον ἀφορῶν κατ' ἔκβασιν. Οὐκοῦν τὸ μὲν αἴτιον, τὸ δὲ αἰτιατόν. (§. ιά.) Ἔστι δὲ τὸ αὐτὸ, ταύτῃ γε, ἢ ταύτῃ θεωρούμενον. (ἐξ ὑποθ.) Ἄρα κτ.

Θεώρημα ΛΘ΄.

§. ϟά. „ Τὸ τέλος μέσων οὐδὲ αὐέκβατον.

Λόγον γὰρ ἔλαχε τὰ μέσα ποιητικῶν οἷον προσεχεστέρων, πρὸς τὸ τέλος ἀναφερόμενα. (§. π΄.) Τὸ δὲ τέλος τῇ ἐκβάσει ἔσχατον. (§. πς΄.) Καὶ δὴ καὶ αἰτιατὸν ποιητῶς. (§. πή.) ποιητὸν δὲ οὐδὲν οὐδὲ τοῦ ποιητικοῦ γένοιτ' ἄν. (§. νζ΄.) Ἄρα κτ.

Θεώρημα Μ΄.

§. ϟβ΄. „ Ὅτῳ βουλητὸν τὸ τέλος, καὶ τὰ μέσα πάντως,
„ καὶ ἀνάπαλιν.

Τὰ γὰρ μέσα ἐστὶν ὧν οὐκ ἄνευ. (§. ϟά.) Ἄρα τὸ ά.

Ἀλλὰ καὶ τοῦ μηδενὸς ποιητικὸν οὐδέν. (§. νδ΄.) Ἄρα καὶ τὸ β΄.

Θεώρημα ΜΑ΄.

§. ϟγ΄. „ Ὅτῳ δὲ μὴ τὰ μέσα, οὐδὲ τὸ τέλος, καὶ ἀνάπαλιν.

Αἴρεται γὰρ τὰ ποιητικά. (§. π΄.) τὸ δὲ μηδὲν οὐκ αὔτινος εἴη ποιητικόν. (§. νέ.) Ἄρα τὸ ά.

Ἀλλ' ᾧ μὴ βουλητὸν τὸ τέλος, ποιητὸν πρόκειται οὐδέν. Τοῦ δὲ μηδενὸς, οὐδὲν οὐδὲ ποιητικόν. (§. νδ΄.) Ποιητικῶν δὲ λόγον ἔχει τὰ μέσα. (§. π΄.) Ἄρα καὶ τὸ β΄.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ. ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΑΣ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ
Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

Θεώρημα ΜΒ'.

§. υδ'. „ Τὸ τελικὸν ἐνεργεῖ τὰ πολλά, καὶ αὐτὸ τῆς ἐκ-
„ βάσεως.

Κινεῖ γὰρ τελικῶς τὸ ποιητικόν, διεγεῖρον αὐτὸ εἰς ἐνέργειαν. (§. π'.) Πολλὰ δὲ πολλαχόθεν ἐπισυμβαίνει τὰ προσιστάμενα, καὶ ἤτοι τὰ μεταξὺ διακόπτονται, ἢ μηδὲ τὴν ἀρχὴν ἐνεργῆσαι αὐτοῖς ἐπιτρέπονται. (§. αὐτ.) μέσων δὲ αὐτὸ τὸ τέλος ἀνέκβατον. (§. υά.) Ἄρα κτ.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΠΕΤΣΙΟΣ

Θεώρημα ΜΓ'.

§. υέ. „ Οὐκ ἀδυνάτως ἔχει τὸ αὐτό, καὶ ποιητικὸν εἶ-
„ ναι καὶ τελικόν, πρὸς ἄλλο καὶ ἄλλο.

Δυνατὸν γὰρ εἶναί τι τῶν μεταξύ. Τὰ δὲ τοιαῦτα. (§. π'.) Ἄρα κτ.

Σχόλιον.

§. υς'. Ἠνίξατο δέ τι τοιοῦτο καὶ Ἀριστοτέλης (1) συγκα-
„ τηριθμηκὼς τοῖς αἰτίοις, ὅσα δὴ κινήσαντος ἄλλου μετα-
„ ξὺ γίγνεται τοῦ τέλους, οἷον τῆς ὑγιείας ἡ ἰσχνασία, ἢ ἡ
„ κάθαρσις, ἢ τὰ φάρμακα, ἢ τὰ ὄργανα. Ἔστι γὰρ δὴ τὰ μὲν ὄργανα διὰ τὰ φάρμακα, τὰ δὲ φάρμακα διὰ τὴν κάθαρσιν, ἡ δὲ διὰ τὴν ἰσχνασίαν, ἡ δὲ διὰ τὴν ὑγίειαν. Καὶ δῆλον ὅτι φάρμακον μὲν ποιητικὸν καθάρσεως, τελικὸν δὲ τῶν ὀργάνων· καὶ κάθαρσις φαρμάκου μὲν τελικόν, ἰσχνασίας δὲ ποιητικόν· ἥτε ἰσχνασία ὑγιείας μὲν παραίτιος, καθάρσεως δὲ ἔργον. Ὥστε ἕκαστα τούτων ἐστὶν ἑκάτερον. διαφέρει δὲ ὅσῳ τὸ μὲν μάλιστα ποιητικόν, ὁ πρώτως κινή-

(1) Μεταφ. Δ'.

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006